

Котлубай Вячеслав Олексійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри національної економіки,

кандидат економічних наук, доцент

НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР

Становлення і розвиток інтегрованих структур - одна з істотних тенденцій перетворення сучасної економіки. У загальному сенсі інтеграція сприяє освоєнню нових територіальних ринків, створенню спільних господарюючих суб'єктів, підвищенню стійкості національних економік, об'єднанню постачальників і споживачів, виробництву і збуту продукції. У деяких випадках такі інтегровані структури можуть виступати стратегічними партнерами держави в проведенні промислової політики та державних перетворень в цілому. Економіка розвинених держав базується на ефективній діяльності таких інтегрованих структур, в контакт з якими функціонують цілі мережі середніх і дрібних господарюючих суб'єктів [1].

Як правило, інтегровані структури створюються в процесі поглинання (злиття) інших господарюючих суб'єктів.

За кордоном поняття «злиття» і «поглинання» не мають чіткого розмежування. Навіть англійські аналоги розглянутих понять мають неоднозначне тлумачення: merger - поглинання (шляхом придбання цінних паперів або основного капіталу), злиття компаній; acquisition - придбання (акцій), злиття компаній. Відповідно до загальноприйнятих підходів під злиттям та поглинанням слід розуміти будь-яке об'єднання господарюючих суб'єктів, в результаті якого виникає єдина економічна одиниця з двох (або більше) структур, які існували раніше [2].

Світова практика свідчить, що злиття та поглинання господарюючих суб'єктів є, хоча і не завжди законним, але найефективнішим інструментом виходу на ринок, що зростає, і забезпечення зростання власного бізнесу. Однак, в Україні злиття та поглинання часто носять кримінальний характер, а активи відбираються у ефективних власників. В українських умовах підприємства часто захоплюються не у виробничих цілях, а для отримання прав власності на їх майно. При цьому виробництво звичайно знищується, що негативно впливає на економіку країни в цілому.

Основними проблемами на українському ринку злиття та поглинань є: недосконалість законодавства в цієї галузі, що призводить до значної кількості невдач і зловживань, створює перешкоди на шляху укладання чесних та відкритих угод; відсутність чітко закріпленої термінології, часто формулювання злиття та поглинання є взаємозамінними; недостатній досвід власників бізнесу та менеджерів у галузі злиття та поглинань, що призводить до великої кількості помилок тощо.

Проте, процеси злиття і поглинання господарюючих суб'єктів - один з найпоширеніших шляхів екстенсивного розвитку бізнесу, до якого вдається більшість навіть найуспішніших корпорацій. Інтеграційні процеси у формі злиття і поглинання в сучасних українських умовах вже давно стали явищем звичайним і повсякденним.

Світова практика становлення інтегрованих структур дає картину поетапного, планомірного, об'єктивного розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. Найбільш ранні приклади пов'язані з утворенням об'єднань фізичних осіб.

У 2000-х рр. почався новий етап розвитку світового ринку злиття і поглинання. Якщо на початку 1990-х рр. загальносвітова вартість угод злиття і поглинань знаходилася в межах 400-450 млрд долл США на рік, то у 1998 р. вартість становила вже понад 2,4 трлн долл США, у 2006 р. - 3,7 трлн долл

США, з яких 1,7 трлн долл США припадають на ринок злиття і поглинання США і 1,7 трлн долл - Західної Європи.

За даними ООН, у світі налічується понад 400 тисяч материнських транснаціональних компаній, які контролюють близько 250 тисяч дочірніх фірм, філій і відділень за кордоном [1].

Згідно з даними, наведеними у звіті юридичної компанії CMS, обсяг транзакцій злиття та поглинання в Україні у 2016 р. збільшився на 20 % - до 605,3 млн євро, тоді як їх загальний обсяг скоротився у 2,6 рази - до 54 одиниць [3]. Зменшення кількості випадків злиття та поглинання господарюючих суб'єктів при одночасному зростанні їх вартості говорить про створення великих інтегрованих структур, що у свою чергу може впливати на соціально-економічний стан країни.

Світовий досвід створення інтегрованих структур, що здійснюється в рамках закону, дозволяє виділити їх основні переваги:

- інтеграція підприємств призводить до формування довгострокових партнерських відносин, де ядром структурних змін є оновлення технологій в організації й управлінні, до якого залучаються інтелектуальні і матеріальні ресурси з різних джерел;

- дає об'єктам інтеграції більш широкий доступ до різних ресурсів: фінансових, трудових, матеріальних, інформаційних, технологічних, що сприяє більш продуктивному їх використанню;

- дозволяє учасникам спільно вирішувати найбільш гострі соціально-економічні проблеми;

- захищає суб'єкти інтеграції від конкуренції з боку зовнішніх сторін (сил) шляхом утворення горизонтально інтегрованих структур і створення певних зон, вільних від жорсткої конкуренції, тощо.

При цьому слід зазначити, що у деяких випадках створення інтеграційних структур може мати негативні наслідки. Так, наприклад, якщо інтеграційні

структури створюються з порушенням законодавства. У такому випадку не можна говорити про створення вигідних умов існування для обох сторін такого об'єднання. Також у разі, коли процес поглинання господарюючого суб'єкта, що відноситься до стратегічно важливої для країни сфери бізнесу (наприклад, добувна та переробна промисловість, транспорт, агросектор, енергосектор тощо), здійснюється з метою його знищення, це може негативно позначитися на економіці країни в цілому. Тому, для зниження імовірності здійснення такого роду інтеграційних процесів вважаємо необхідним створити на державному рівні відповідний орган, який би здійснював координування інтеграційних процесів господарюючих суб'єктів, що входять до стратегічно важливих сфер бізнесу України. Також необхідно передбачити безпосередню участь у цьому процесі Антимонопольного комітету України.

Метою створення будь-якого економічного інтеграційного об'єднання є отримання учасниками додаткових економічних вигод і переваг. Для досягнення інтеграційної мети формується певна стратегія інтеграційного співробітництва [4]. Проте саме у змісті такої стратегії можуть ховатися помилки, які спроможні призвести до негативних наслідків від інтеграції. Тому доцільним було б розробити і поширити у відповідному бізнес-середовищі конкретні рекомендації для господарюючих суб'єктів щодо основних дій по з'ясуванню легітимності проведення злиття або поглинання, оцінки можливих ризиків від процесу інтеграції, створення ефективної системи управління тощо.

Список використаної літератури:

1. Дохолян С.В. Региональные интегрированные корпоративные структуры / С.В. Дохолян, В.З. Петросянц. – М.: Наука, 2008. – 289 с.
2. Слияния и поглощения как форма корпоративной интеграции. Виды слияний и поглощений [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://topknowledge.ru/finansovyj-menedzhment/3972-sliyaniya-i-pogloshcheniya->

[kak-forma-korporativnoj-integratsii-vidy-sliyanij-i-pogloshchenij.html](#).

3. Названы крупнейшие M&A-сделки в Украине в 2016 году. Объем слияний и поглощений вырос на 20% [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://forinsurer.com/news/17/03/13/35013/>.

4. Анализ стратегий интеграционного сотрудничества (моделей реализации интеграционного потенциала) наиболее известных интеграционных объединений мира [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.eurasiancommission.org>.